

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН,
УПРАВЛІННЯ І БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
і контрольні завдання до виконання практичних занять
з дисципліни ЕКОНОМІЧНЕ МИСЛЕННЯ

для здобувачів
підготовки

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

для усіх галузей знань, спеціальностей, освітньо-професійних програм

Хмельницький – 2025 р.

Методичні рекомендації і контрольні завдання до виконання практичних занять з дисципліни «Економічне мислення» підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

РОЗРОБНИКИ: Тарасюк А.В., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, к.е.н., доцент.

Рецензент: Олійник Н.М., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, к.т.н., доцент.

Затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки
Протокол № 1 від «28» 08 2025 року

Завідувач кафедри

Наталія ШАНДОВА

УЗГОДЖЕНО:
З НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИМ ВІДДІЛОМ

Реєстраційний номер № 86/030-03.09.2025

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни «Економічне мислення» є формування економічного мислення, необхідного для орієнтації й соціально-економічної адаптації до змін у житті суспільства.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

- здатність оперувати економічними категоріями та демонструвати розуміння економічної поведінки економічних суб'єктів;
- розуміння дії економічних законів та здатність застосовувати їх для управління економічними процесами;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- знання і розуміння механізму формування фінансово-економічних результатів та напрямки підвищення ефективності діяльності економічних суб'єктів.

Очікувані результати навчання

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

1. Ознайомитися з основними економічними категоріями як на рівні національної економіки, так і функціонування бізнесу для визначення економічної поведінки в конкретній ситуації;
2. Розуміти механізм дії економічних законів з метою свідомого використання в управлінні соціально-економічними процесами;
3. Ідентифікувати джерела, збирати необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень;
4. Розуміти механізм формування фінансово-економічних результатів та напрямки підвищення ефективності діяльності та розвитку бізнесу

Лекції, як форма навчання, забезпечують в основному передачу лише знань засвоєного предмету, вони повинні раціонально поєднуватися з різними видами практичних занять, на яких слід закріплювати, розширювати і поглиблювати одержані на лекції знання і виробляти вміння та навички практичної діяльності, а також контролювати хід засвоєння студентами навчального матеріалу, забезпечуючи, тим самим зворотний зв'язок викладача зі студентами.

Розроблена робоча програма з дисципліни «Економічне мислення» передбачає крім лекцій, проведення практичних занять: розгляд теоретичних проблем курсу, рішення практичних завдань, розгляд конкретних ситуацій, з метою формування у студентів вмінь формулювати своє бачення вирішення проблеми на основі вивчення та критичного аналізу різних точок зору вчених та практиків, навичок виконання економічних розрахунків, проведення аналітичної та дослідницької роботи.

Оцінювання знань студентів з навчальної дисципліни здійснюється на основі поточного контролю за 100-бальною системою.

Практичне заняття 1

Тема 1. Економічне мислення в соціальній економіці

Соціальна економіка як окремий економічний сектор виникла приблизно у середині XIX століття, що співпадає з початком зародження підприємництва як відповіді на проблеми соціальної сфери, які загострилися саме у цей період.

Концепція "соціальної ринкової економіки" знайшла найбільш послідовне втілення в моделі "соціального ринкового господарства" у післявоєнній Німеччині.

Як напрям наукових досліджень навчальна дисципліна "Соціальна економіка" виникла порівняно недавно – наприкінці XX століття. Тому значна кількість теоретичних і практичних питань перебувають на стадії вивчення.

Особливість соціальної економіки полягає в органічному поєднанні суто економічного з суто соціальним — в їх нерозривних взаємообумовленості та взаємозалежності. Тому соціальна економіка – це економіка, орієнтована на розвиток особистості та досягнення соціального прогресу.

В економічній теорії соціальна економіка трактується як система господарювання, в основу якої закладене забезпечення соціально орієнтованого економічного зростання у взаємозв'язку з економічно орієнтованим соціальним розвитком.

У найбільш загальному вигляді соціальна економіка є системою соціально-економічних відносин, заснованих на різних формах власності, на принципах свободи підприємництва та сумлінної конкуренції, що забезпечує гідне життя населення, гарантію його соціального захисту та соціальної безпеки, на основі високого рівня розвитку економіки.

Формування і розвиток соціальної економіки відбувається за активної участі держави. Переважна більшість цивілізованих країн визначають свій статус як соціальні держави.

Стаття 1 Конституції проголошує, що Україна є суверенна та незалежна, демократична, соціальна, правова держава. У статті 3 Конституції України зазначається, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Соціальна економіка віддзеркалює кризові явища, що характерні для сучасного етапу розвитку нашої держави, негативно позначаючись на якості життя громадян.

Головною метою соціальної економіки виступає необхідність забезпечення вільного розвитку людини, гідного рівня і якості життя кожного громадянина і населення країни в цілому. Засобом досягнення такої мети є економіка, що динамічно розвивається.

МЕТА заняття – ознайомитися з особливостями економічного мислення в соціальній економіці

Структура заняття 1:

1. Опитування по запропонованим запитанням.
2. Обговорення практичних завдань.
3. Тестування за темою 1.

Питання, що підлягають розгляду

1. Сутність, принципи та функції соціальної економіки.
2. Інститути й інструменти соціальної політики.
3. Соціальна справедливість у соціальній економіці.
4. Діагностика соціальної безпеки.
5. Людський розвиток і його оцінювання

Практичні завдання

Завдання 1

На основі публічної інформації, що оприлюднюється Державною службою статистики, проаналізуйте впродовж останніх 5 років:

1. Обсяги коштів, які держава спрямовує на реалізацію соціальної політики.
 2. Структуру коштів на реалізацію соціальної політики.
- Інформацію подайте у формі таблиць, діаграм, графіків.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

1. Сутність, принципи та функції соціальної економіки.
2. Інститути й інструменти соціальної політики.
3. Соціальна справедливість у соціальній економіці.
4. Діагностика соціальної безпеки.
5. Людський розвиток і його оцінювання

Підведення підсумків:

оцінюються результати тестування за темою 1 (максимально 5 балів), активність участі в обговоренні питань.

Рекомендована література: [1, с.25-87], [3, с.15-59], [5, с. 25-73]

Практичне заняття 2

Тема 2. Економічна політика держави

Економічна політика держави є елементом загальної державної політики, яка включає соціальний, гуманітарний, оборонний, екологічний та інші напрямки.

Якою б не була державна політика за своїми напрямками, характеристиками та пріоритетами, вона має бути комплексною, охоплювати всі сфери суспільного життя. Навіть ті, хто визнає базисний характер економіки, не заперечують великого впливу на неї політичних, соціальних, моральних, духовних, психологічних та інших факторів.

Економічна політика – це система ретельно спланованих, науково обґрунтованих заходів, спрямованих на зміну господарських процесів і явищ, що мають місце в національній економіці, метою яких є досягнення конкретних цілей.

Існує багато визначень поняття „державна економічна політика”. Беручи загалом – це є цілеспрямований вплив на економічні процеси на макро- і мікрорівні, створення й удосконалення умов економічного розвитку відповідно до певного суспільного устрою.

У багатьох економічних дослідженнях поняття „державна економічна політика” та „державне регулювання економіки” ототожнюються. Однак ближчим до істини буде твердження, що економічна політика є тією засадною основою, на якій базується державне регулювання економіки.

Економічна політика є складовою економічного дослідження та пізнання господарських процесів. Завданнями економічної політики є не лише стабілізація суто економічних процесів, а й захист сфер, які не завжди є вигідними для приватного бізнесу:

- освіта,
- наука,

- медицина,
- захист навколишнього середовища,
- оборона,
- охорона громадського порядку,
- соціальні суспільні блага тощо.

МЕТА заняття – ознайомитися з особливостями державної економічної політики України

Структура заняття 2:

1. Опитування по запропонованим запитанням.
2. Обговорення практичних завдань.
3. Тестування за темою 2.

Питання, що підлягають розгляду

1. Рациональне використання ресурсів і досягнення макроекономічної ефективності.
2. Забезпечення стабільного розвитку національної економіки.
3. Реалізація соціальних цілей розвитку суспільства.

Практичні завдання

Завдання 1

Опрацювати теоретичні матеріали та заповнити табл. 1.

Таблиця 1

Соціальні цілі розвитку суспільства

Функції та завдання державного регулювання	Зміна відносин власності	Створення і розвиток ринкового середовища	Підвищення рівня життя населення	Реформа законодавства	Виховання ринкової психології	Виховання ринкового економічного мислення населення.
Характеристики, переваги, недоліки						
Що доцільно використати в Україні						

Завдання 2

Визначте основні економічні проблеми, що виникають у результаті розвитку української економіки. Вкажіть раціональні, на ваш погляд, шляхи вирішення проблем.

Завдання 3

Охарактеризуйте розвиток економічної політики в Україні, визначте етапи становлення.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

1. Рациональне використання ресурсів і досягнення макроекономічної ефективності.
2. Забезпечення стабільного розвитку національної економіки.
3. Реалізація соціальних цілей розвитку суспільства.

Підведення підсумків:

оцінюються результати тестування за темою 2 (максимально 6 балів), активність участі в обговоренні питань.

Рекомендована література: [2, с.35-67], [4, с.23-99]

Практичне заняття 3

Тема 3. Державний бюджет та бюджети різних рівнів

Фінансову систему України утворюють:

- бюджетна система: Державний бюджет, місцеві бюджети; – централізовані цільові фонди грошових коштів загальнодержавного призначення;
- фінанси підприємств різних форм власності, організацій, установ і галузей народного господарства;
 - майнове та особисте страхування;
 - кредит (державний і банківський);
 - позабюджетні фонди (пенсійні, страхові, кредитні, благодійні);
 - фінанси домогосподарств;
 - місцеві фінанси.

Фінансову політику здійснює держава, найдієвішим механізмом її реалізації є Державний бюджет України і місцеві бюджети.

Державний бюджет – це система грошових відносин, що виникають між державою, підприємствами і населенням у процесі формування та використання централізованого фонду грошових ресурсів для успішного виконання її функцій. Державний бюджет є головним елементом фінансів та фінансової системи, і являє собою державний кошторис національної економіки визначений на певний термін (як правило рік).

МЕТА заняття – ознайомитися з фінансовою системою України

Структура заняття 3:

1. Опитування по запропонованим запитанням.
2. Обговорення практичних завдань.
3. Тестування за темою 3.

Питання, що підлягають розгляду

- 3.1. Фінансова система та державний бюджет.
- 3.2. Принципи бюджетної діяльності.
- 3.3. Структура та функції бюджетної системи.
- 3.4. Структура бюджету.
- 3.5. Ключові поняття бюджетного процесу.
- 3.6. Бюджетна політика та державний борг

Практичні завдання

Завдання 1

На основі опрацювання теоретичного (лекційного) матеріалу необхідно:

1. Обґрунтувати власні пропозиції щодо доцільності державного регулювання державного бюджету України, зокрема щодо:
 - ефективності діючого механізму встановлення державних податків та інших механізмів наповнення бюджету;

- доцільності запровадження державних дотацій, субвенцій та податкових пільг;
- доцільності й обґрунтованості фінансування науково-дослідницьких робіт, заходів у галузях освіти, науки, культури, охорони здоров'я, оборони, соціального забезпечення тощо.

Завдання 2

Сформулюйте особливості формування бюджетної сфери в Україні на сучасному етапі та найбільш проблемні питання. Вкажіть можливі шляхи вирішення існуючих проблем? Результати занесіть у таблицю 3.

Таблиця 3

Проблеми бюджетної сфери в Україні та можливі шляхи вирішення

Проблеми бюджетної сфери в Україні	Можливі шляхи регулювання бюджетного дефіциту

Завдання 3

Сформуйте основні тенденції розвитку бюджетної сфери для України, які будуть відбуватися, з вашої точки зору, у короткостроковому та довгостроковому періодах. Результати занесіть у табл. 4.

Таблиця 4

Тенденції розвитку бюджетної сфери в Україні

В короткостроковому періоді	В довгостроковій перспективі

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

- 3.1. Фінансова система та державний бюджет.
- 3.2. Принципи бюджетної діяльності.
- 3.3. Структура та функції бюджетної системи.
- 3.4. Структура бюджету.
- 3.5. Ключові поняття бюджетного процесу.
- 3.6. Бюджетна політика та державний борг

Підведення підсумків:

оцінюються результати тестування за темою 3 (максимально 6 балів), активність участі в обговоренні питань, захист *Індивідуальної роботи 1. План реформи соціальних стандартів* (максимально 13 балів).

Рекомендована література: [1, с.53-97], [3, с.43-90], [5, с.83-109],

Практичне заняття 4

РУБІЖНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА №1

Структура заняття

1. Виконання рубіжної контрольної роботи № 1

Підведення підсумків: : оцінюються результати виконання рубіжної контрольної роботи № 1 (максимально – 20 балів)

Практичне заняття 5

Тема 4. Ринок праці

Український ринок праці завжди відзначався своєю багатогранністю, змінювався разом із соціальними та економічними викликами. Навіть попри такі кризові ситуації, пов'язані з пандемією та війною, ринок праці України залишається динамічним і вимогливим.

Внаслідок повномасштабного вторгнення Росії Україна зазнала кардинальних змін у всіх сферах суспільного життя. Завдяки світовій підтримці економічна система країни витримала та змогла адаптуватися до нових обставин.

Починаючи з 2022 року серйозні випробування відбулися на ринку праці. Досі існує проблема в статистичних даних щодо реальної оцінки стану ринку праці в Україні.

Інформація про сучасний стан та перспективи розвитку ринку праці потрібні для розроблення заходів ефективного економічного розвитку, а також для захисту найбільш уразливих груп працездатного населення та планування на майбутнє програм післявоєнної відбудови країни.

Економічна та міграційна кризи є основними чинниками погіршення ситуації на ринку праці України. Тільки за 2022 рік ВВП країни скоротився більше ніж на 30 %, зросли ціни, знецінилась національна валюта, впав рівень доходів населення.

МЕТА заняття – ознайомитися з особливостями ринку праці в Україні

Структура заняття 5:

1. Опитування по запропонованим запитанням.
2. Обговорення практичних завдань.
3. Тестування за темою 4.

Питання, що підлягають розгляду

- 4.1. Особливості ринку праці в Україні.
- 4.2. Зайнятість та безробіття, регіональний аспект.
- 4.3. Трансформація ринку праці і перспективи розвитку

Практичні завдання

Завдання 1

Які функції повинна виконувати заробітна плата в Україні в сучасних умовах, щоб забезпечити стабільний економічний розвиток?. Відповідь обґрунтуйте.

Завдання 2

Яким чином, з вашого погляду, можна забезпечити зайнятість молоді після закінчення навчальних закладів. З якими проблемами стикаються молоді спеціалісти, та які основні шляхи подолання цих проблем? Результати занесіть у таблицю 5.

Таблиця 5

Проблеми з якими стикаються молоді спеціалісти в Україні	
Проблеми	Можливі шляхи вирішення

Завдання 3

У чому, на вашу думку, проявляються структурні деформації зайнятості в Україні? Як їх уникнути? Результати занесіть у табл. 6.

Таблиця 6

Структурні деформації зайнятості населення в Україні

Вид деформації	Шляхи уникнення

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

- 4.1. Особливості ринку праці в Україні.
- 4.2. Зайнятість та безробіття, регіональний аспект.
- 4.3. Трансформація ринку праці і перспективи розвитку.

Підведення підсумків:

оцінюються результати тестування за темою 5 (максимально 5 балів), активність участі в обговоренні питань.

Рекомендована література: [3,с.127-147], [4, с.124-156]

Практичне заняття 6

Тема 5 Ціни та ціноутворення

Ціна- це економічне поняття, існування і важливість якого не треба пояснювати і доводити. З дитячих років, як тільки людині доводиться спостерігати або самому брати участь у купівлі, вона на побутовому рівні сприймає, що таке ціна і яку роль вона відіграє у житті в цілому.

Ціни, безсумнівно, являють собою тонкий, гнучкий інструмент і в той же час досить могутній важіль управління економікою, хоча їхні реальні можливості впливу на економіку взагалі і на рівень життя зокрема набагато менші, ніж надії, що покладаються на ціни та на ціновий механізм людьми.

Ринок і ціна - категорії, обумовлені товарним виробництвом. При цьому первинним є ринок. Це пояснюється тим, що при товарному виробництві економічні відносини проявляються головним чином через ринок. Саме ринок є основною формою виявлення товарно-грошових відносин і вартісних категорій.

Ціноутворення - це процес встановлення цін на товари та послуги.

При ринковому ціноутворенні реальний процес формування цін відбувається не на виробництві, не на підприємстві, а у сфері реалізації продукції, тобто на ринку під дією попиту і пропозиції, товарно-грошових відносин.

Ціна товару та його користь проходять перевірку ринком і остаточно формуються на ринку.

МЕТА заняття – ознайомитися з поняттям цін та особливостями ціноутворення

Структура заняття 6:

1. Опитування по запропонованим запитанням.
2. Обговорення практичних завдань.
3. Тестування за темою 5.

Питання, що підлягають розгляду

- 5.1. Ціна як інструмент економіки
- 5.2. Теорії, що визначають цінність товару
- 5.3. Суть процесу ціноутворення.
- 5.4. Система цін і ознаки, покладенні в її основу.

Практичні завдання

Задача 1.

Попит та пропозиція на деякий товар описуються рівняннями

$$Q_D = 1000 - 40 \cdot P \quad Q_S = 300 + 30 \cdot P:$$

- а) обчисліть ціну рівноваги на ринку даного товару;
- б) держава встановила на даний товар фіксовану ціну в 8 у.г.о. за одиницю товару.

Охарактеризуйте наслідки такого рішення.

Задача 2.

Попит та пропозиція деякого товару описуються рівняннями:

$$Q_D = 600 - 25 \cdot P \quad Q_S = 100 + 100 \cdot P:$$

- а) знайдіть параметри рівноваги на ринку даного товару;
- б) держава встановила податок із продажу на одиницю даного товару в розмірі 2,5 у.г.о. Знайдіть, скільки втратять при цьому покупці, а скільки продавці даного товару.

Задача 3.

Формула попиту на шуби $Q_D = P^2 - 7P + 12$, пропозиції $Q_S = 3P - 4$. Знайдіть рівноважні ціну й обсяг продажів. Побудуйте графік.

Задача 4.

При ціні 2 попит дорівнює 30, а при ціні 4 дорівнює 10. Функція попиту лінійна. Знайдіть максимальну ціну попиту.

Задача 5.

Зобразіть графічно й поясніть вплив:

- а) підвищення доходу на криву попиту на товар низької категорії;
- б) зниження на ціни продукту А на попит продукту Б, що заміняє його в споживанні;
- в) зниження доходу на криву попиту на нормальний товар;
- г) підвищення ціни продукту А на попит на його продукт, що доповнює Б.

Задача 6.

Який вплив будуть здійснювати на попит на товар Б, на його рівноважну ціну і рівноважний обсяг наступні змінювання за інших рівних умов:

- а) товар Б стає більш модним;
- б) ціна на товар-замінник товару Б знижується;
- в) споживачі очікують зниження цін і зниження доходів;
- г) відбувається швидке зростання населення.

Задача 7.

Як зміняться рівноважна ціна на товар і рівноважна кількість, якщо:

- а) пропозиція зменшиться, попит залишається незмінним;
- б) попит зменшиться, пропозиція залишається незмінною;
- в) пропозиція збільшиться, попит збільшиться;
- г) попит збільшиться, пропозиція залишається незмінною;
- д) пропозиція збільшиться, попит зменшиться.

Задача 8.

Який вплив будуть здійснювати на пропозицію на товар Б та його рівноважну ціну і рівноважний обсяг наступні змінювання за інших рівних умов:

- а) відбувається технічний прогрес у виробництві товару Б;
- б) скорочується кількість фірм виробників товару Б;
- в) підвищуються ціни на ресурси, які необхідні для виробництва товару Б;
- г) знижується ціна товару А, для виробництва якого необхідні такі самі ресурси і подібна технологія;
- д) надаються дотації для виробництва товару Б.

Задача 9.

За даними наведеної таблиці зобразіть криві попиту та пропозиції й дайте відповіді на наступні питання:

- а) якщо ринкова ціна одиниці товару дорівнює 8 грн., що характерно для даного ринку: надлишок або дефіцит (його величина)?
- б) якщо ринкова ціна одиниці товару дорівнює 32 грн., що характерно для даного ринку: надлишок або дефіцит (його величина)?
- в) зростання споживчих доходів підвищило споживання даного товару на 15 тис. шт. при кожному рівні ціни. Які будуть нові рівноважна ціна й рівноважний обсяг на ринку?

Ціна одиниці, грн.	Попит, тис. шт.	Пропозиція, тис. шт.
8	70	10
16	60	30
24	50	50
32	40	70
40	30	90

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

В результаті взаємодії попиту і пропозиції на ринку встановлюється рівновага, яка характеризується рівноважною ціною і рівноважним обсягом:

У точці рівноваги рівноважна ціна (P_E) дорівнює ціні пропозиції й дорівнює ціні попиту:

$$P_E = P_S = P_D.$$

Це означає, що рівноважний обсяг (Q_E) дорівнює обсягу пропозиції й дорівнює обсягу попиту:

$$Q_E = Q_S = Q_D.$$

Параметри рівноваги за умови впровадження податку t розраховуються за формулою:

$$\begin{cases} Q_D = a - b \cdot P \\ Q'_S = c + d \cdot (P - t) \end{cases}.$$

Частки податкового навантаження, що припадають на покупців і продавців, можуть бути визначені аналітично:

- податковий тягар покупців $T_D = (P_1^* - P_0^*) \cdot Q_1^*$, де $P_1^* = P_D$;
- податковий тягар продавців $T_S = (P_0^* - P_S) \cdot Q_1^*$.

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

- 5.1. Ціна як інструмент економіки
- 5.2. Теорії, що визначають цінність товару
- 5.3. Суть процесу ціноутворення.
- 5.4. Система цін і ознаки, покладенні в її основу.

Підведення підсумків:

оцінюються результати тестування за темою 5 (максимально 6 балів), активність участі в обговоренні питань.

Рекомендована література: [1.с.136-172], [2, с.145-187]

Практичне заняття 7

Тема 6. Фінансово-економічні результати суб'єктів підприємництва

Фінансова діяльність - це діяльність, спрямована на забезпечення підприємства фінансовими ресурсами, досягнення ним визначених цілей економічного і соціального розвитку.

Фінансова діяльність зумовлює зміни як величини, так і складу власного та залученого капіталів підприємства.

Фінансова діяльність підприємства спрямована на вирішення таких основних завдань:

- забезпечення фінансовими ресурсами поточної операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства;
- пошук резервів збільшення доходів, прибутків і рентабельності підприємства;
- забезпечення виконання фінансових зобов'язань перед діловими партнерами (постачальниками, підрядниками, банками, страховими та інвестиційними компаніями тощо), бюджетом і цільовими фондами;
- фінансове забезпечення виробничого і соціального розвитку підприємства;
- контроль за ефективним розподілом і цільовим використанням фінансових ресурсів.

Ефективність фінансової діяльності забезпечується формуванням оптимального фінансового механізму підприємства.

Фінансовий механізм підприємства - це сукупність форм і методів формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення фінансування діяльності підприємства.

Фінансовий механізм підприємства включає систему фінансових методів (фінансове прогнозування, планування, фінансові показники і коефіцієнти, нормативи, ліміти, резерви, система розрахунків, кредитування, інвестування, оподаткування, страхування, стимулювання тощо) та фінансових важелів (дохід, прибуток, ціна, норма амортизації, ставка податку, ставка дисконту, відсотки, нормативи фінансових санкцій тощо).

МЕТА заняття – ознайомитися з особливостями визначення фінансово-економічних результатів

Структура заняття7:

1. Опитування по запропонованим запитанням.
2. Обговорення практичних завдань.
3. Тестування за темою 6.

Питання, що підлягають розгляду

- 6.1. Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів
- 6.2. Організація фінансової діяльності підприємства
- 6.3. Форми фінансування підприємств
- 6.4. Критерії прийняття фінансових рішень

Практичні завдання

Завдання 1

У звітному періоді ТДВ «Чернівецький хімзавод» виготовило та реалізувало продукції в обсязі 3500 шт., зокрема лаків – 1500 шт., фарб – 2000 шт. У зв'язку з підвищенням попиту на продукцію та розширенням ринків її збуту наступного періоду підприємство планує збільшити обсяг реалізації лаків на 15 %, фарб – на 17 %. Реалізацію продукції планується здійснювати у такий спосіб: протягом першого кварталу – 25 % загального обсягу виготовленої продукції, другого – 20 %, третього – 25 %, четвертого – 30 %. Ціни на продукцію наведені в табл. 10.2. Скласти бюджет реалізації продукції на наступний період.

Таблиця 6.1.

Бюджет реалізації продукції ТДВ «Чернівецький хімзавод»

Показник	У середньому за 1 день	Квартал			
		I	II	III	IV
1. Обсяг реалізації, шт.: - лаки - фарби					
2. Ціна одиниці продукції, грн: - лаки - фарби					
3. Обсяг реалізації, грн: - лаки - фарби					

Методичні вказівки до виконання:

- 1) плановий обсяг реалізації лаків: $1500 \times 1,15 = 1725$ шт.
- 2) плановий обсяг реалізації фарб: $2000 \times 1,17 = 2340$ шт.
- 3) поквартальний обсяг реалізації відповідно до плану у натуральних і вартісних одиницях наведений в табл. 6.2.

Таблиця 6.2.

Бюджет реалізації продукції ТДВ «Чернівецький хімзавод»

Показник	У середньому за 1 день	Квартал			
		I	II	III	IV
1. Обсяг реалізації, шт.:					
- лаки	5	431	345	431	518
- фарби	6	585	468	585	702
2. Обсяг реалізації, грн:					
- лаки	173,25	14223	11730	15085	18648
- фарби	270,6	25740	21060	26325	32392

Завдання 2

Встановіть відповідність

Таблиця 6.3.

Вихідні дані

Номер	ПОКАЗНИК	Визначення	ФОРМУЛА
1	Величина власних оборотних коштів	А	Довготермінові зобов'язання / (власний капітал + довготермінові зобов'язання)
2	Коефіцієнт (незалежності) автономії	Б	Оборотні активи / поточні зобов'язання
3	Коефіцієнт фінансової залежності	В	Власний капітал / позиковий капітал
4	Коефіцієнт довготермінового залучення капіталу	Г	Власні оборотні кошти / власний капітал
5	Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	Д	(ГК+ПФІ) / поточні зобов'язання
6	Коефіцієнт фінансового левереджу	Е	Позиковий капітал / майно
7	Коефіцієнт маневреності власних коштів	Є	Власний капітал / необоротні активи
8	Коефіцієнт забезпеченості запасами	Ж	(Операційний прибуток / ЧВР) $\times 100$ %
9	Рентабельність за операційним прибутком	З	100 % / рентабельність активів
10	Коефіцієнт інвестування	И	Позиковий капітал / власний капітал
11	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	І	Власний капітал – Необоротні активи
12	Коефіцієнт фінансової стабільності	Ї	Власний капітал __ / __ майно
13	Коефіцієнт проміжної (швидкої) ліквідності	Й	(ГК+ПФІ+ВО+ДЗ) / поточні зобов'язання
14	Термін окупності активів	К	Власні оборотні кошти / запаси

Питання для самостійного поглибленого вивчення теми:

- 6.1. Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів
- 6.2. Організація фінансової діяльності підприємства
- 6.3. Форми фінансування підприємств
- 6.4. Критерії прийняття фінансових рішень

Підведення підсумків:

оцінюються результати тестування за темою 6 (максимально 6 балів), активність участі в обговоренні питань, захист *Індивідуальної роботи 2 «Фінансування підприємницької ідеї»*. (максимально 13 балів).

Рекомендована література: [2, с.166-196], [3, с.205-227]

Практичне заняття 8

РУБІЖНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА №2

Структура заняття

1. Виконання рубіжної контрольної роботи № 2

Підведення підсумків: : оцінюються результати виконання рубіжної контрольної роботи № 2 (максимально – 20 балів)

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна (базова)

1. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
2. Мікро- та макроекономіка : навч. посіб. / уклад. О. І. Андрусь. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 325 с.
3. Макаренко М.І., Семененко Т.О., Петрушенко Ю.М. Макроекономіка: підручник. Суми: Сумський державний університет, 2021. 307 с.
4. Шандова Н.В., Мешкова–Кравченко.Н.В., Латкіна С.А. Економіка підприємства: навч. посіб. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. 336 с.

Допоміжна

5. Банерджі А., Дюфло Е. Дієва економіка для важких часів. Львів: Наш Формат, 2021. 416с.
6. Михаліцька Н., Яцик М. Управління власним бізнесом: навч. посіб. у схемах і таблицях. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 480 с
7. Хмурова В.В. Менеджмент підприємницької діяльності: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури , 2024. 268 с
8. Радіонова І.Ф. Макроекономіка (теорія і політика): навч. посіб. Київ: Таксон, 2004. 346 с.
9. Андрейчук С.А. Соціологія економіки та управління: навч. посіб.. Київ: Магнолія 2006. 2024. 202 с.
10. Управління соціальним та гуманітарним розвитком: навч. посіб. 2 ч. / авт. кол. : В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, Е. М. Лібанова та ін. ; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. Київ : НАДУ, 2009. Ч. 1. 456 с.
11. Етика бізнесу : навч. посіб. / за ред. С.Г. Радченко. 2-ге вид. переробл. і допов. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 396 с.

12. Роль держави у довгостроковому економічному зростанні: підручник / за ред. Б.Є.Кваснюка. Київ: ЦУЛ, 2003. 423 с.
13. Стельмах В.С. та ін. Грошово-кредитна політика в Україні: підручник Київ: Знання, 2005. 421 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- 1.База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws>
- 2.Електронний ресурс «Фінансовий портал». URL: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/>
- 3.Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL :
<http://www.ukrstat.gov.ua/> .